

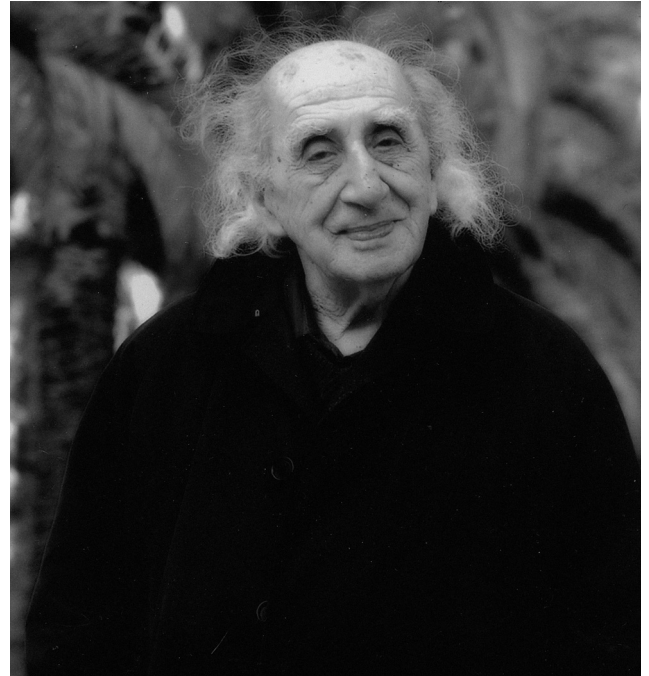
«Αν τουλάχιστον, μέσα στους ανθρώπους αυτούς ένας
επέθαινε από αηδία...»

Κ. Καρωτάκης «Πρέβεζα»

Η στρατηγική της συνοπτικής συνενοχοποίησης όλων των πολιτικών αρχηγείων και της κοινωνίας ευρύτερα, που ακολουθεί η κυβερνητική εξουσία και τα προπαγανδιστικά της όργανα, συμπληρώνεται από συμβούλους και απολογητές της: Αναζητούν ευρηματικές θεωρητικές εξηγήσεις σε παραοικονομικές και παρακοινωνικές τάσεις, εσωτερικές και διεθνείς. Ο στόχος είναι διαφανής: Η σχετικοποίηση, μέχρι και ισοπέδωση, ενός πρωτοφανούς σε ένταση και έκταση σκανδάλου, που μόνον κατ' ευφημισμόν προσωποποιείται. Και για να μην γίνονται παρανοήσεις, το σκάνδαλο συνίσταται στην αποκάλυψη τελικά –πέρα από τη σύγχυση που προκαλούν εκτοξευόμενα και μη ελεγχόμενα ψεύδη, ή επί μέρους, πλαστές σκευωρίες και κόντρα συνωμοσίες και όλη η ανθούσα παραφιλολογία και ανεκδοτολογία– ενός χοντροκομμένου σχεδίου νομής και διαιώνισης της εξουσίας μέσα από τη συγκρότηση οικονομικών δομών και τον έλεγχο του Τύπου (ξεδόντιασμα αντιπολιτευομένων εφημερίδων, υπονόμευση των αβέβαιων ή ανεπαρκούντως φιλοκυβερνητικών). Η χρόνια διάβρωση των κανόνων του πολιτικού παιχνιδιού συμπληρώνεται με τη διαμόρφωση συνθηκών ανομίας στους κρίσιμους συναφείς τομείς της χρηματοδότησης και της επικοινωνίας για κομματικά αλλά και προσωπικά οφέλη. (Το τερπνόν μετά του ωφελίμου). Η κρίση αυτή εμφανίζεται ως δήθεν «από θεού» προερχόμενη μάστιγα που πρέπει να πλήττει και το τελευταίο κύτταρο της ελληνικής κοινωνίας, για την οποία δεν μπορούν να εντοπισθούν οι υπαίτιοι, να αποδοθούν συγκεκριμένες ευθύνες.

Σε στιγμές σαν και αυτές είναι επιτακτικό να επισημανθούν και να προβληθούν οι λίγοι, υπαρκτοί όμως, πυρήνες που (επέδειξαν, για λόγους αρχής και όχι ευκαιριακά θιγομένων συμφερόντων, μια μόνιμη, αδιάλειπτη και σταθερή αντίσταση στη διάρκεια αυτής της επταετίας, κατά των νοσηρών συνδρόμων και των μολυσματικών εστιών. Στα πλαίσια αυτά η παρουσίαση της όλης συλλογιστικής και λειτουργίας του Σοφιανού Χρυσοστομίδη, γίνεται ζήτημα στοιχειώδους αυτοάμυνας στην επιχειρούμενη αναδίπλωση και προσβολή των πάντων.

Συγκεντρωμένες σε τόμο, κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Θεμέλιο, οι επιφυλλίδες του Σ. Χρυσοστομίδη, σχολιαστή και αναλυτή της επικαιρότητας στην *Αυγή* και στο *Αντί* «δημοσιογραφούντος στο εν λόγω έντυπο υπό το

Πρόσφατη φωτογραφία του Σοφιανού Χρυσοστομίδη.

ψευδώνυμο “Αντήνωρ”» σύμφωνα με μηνυτήρια αναφορά. Ο τίτλος του βιβλίου *Ελεύθερα και Απροκατάληπτα* προέρχεται από την ομώνυμη στήλη της *Κυριακάτικης Αυγής*. Καλύπτουν την περίοδο από 20 Μαΐου 1984 («Ένα πενταετές με αυτοκόλλητα» έως την 1η Νοεμβρίου 1987 «Ούτε πείθουν, ούτε συγκινούν...»). Συνολικά εμπεριέχονται πάνω από τις μισές επιφυλλίδες που έγραψε στη διάρκεια των 3½ αυτών ετών. Τα άρθρα διαδέχονται το ένα το άλλο, ρυθμικά ανά τρισέλιδο (έκταση που επέβαλαν οι περιορισμοί της στήλης).

Η δημοσιογραφία, από τη φύση της, δεν μπορεί παρά να αφορά την επικαιρότητα, να συγκεντρώνεται στον πολύ βραχύ εκείνο χρόνο που ρυθμίζει τις συχνότητες των εγγράφων είτε καθημερινά, είτε ανά επταήμερο (εβδομαδιαίες ή Κυριακάτικες εκδόσεις) το πολύ ανά 15νθήμερο («ΑΝΤΙ»). Η χρονική απόσταση ανάμεσα στο γεγονός, το σχολιασμό και τη δημοσίευσή του είναι ελάχιστη.

Σ' αυτόν τον εξαιρετικά βραχύ χρόνο, της επικαιρότητας, ζει και αναπνέει ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης αντλώντας, ξεδιαλώνοντας και συναρμολογώντας εκείνα τα στοιχεία της που θεωρεί πως πρέπει να αξιολογήσει, αναδεικνύοντας ή καυτηριάζοντάς τα. Αυτή η ζώσα, «ηφαιστειώδης» πρώτη ύλη αποτελεί την πηγή της δικής του δημοσιογραφικής δραστηριότητας. Μεταξύ των άρθρων του με-

σολαβεί ένα επταήμερο· ο συχνά αναφερόμενος χρονικός προσδιορισμός «προχθές» δίνει μια αίσθηση απόστασης αναπνοής από τη στιγμή της συγγραφής.

Σήμερα, ξαναδιαβάζοντας συγκεντρωμένα τα άρθρα αυτά, βλέπουμε σχεδόν κινηματογραφικά μέσα από τη διαδοχή και το σχολιασμό μιας σειράς συμβάντων, ορισμένες προβλέψεις, που ο εκ των υστέρων έλεγχος της ορθότητάς τους μπορεί να λειτουργήσει και ως έλεγχος της δικιάς μας πολιτείας (εάν βέβαια η μνήμη μας το επιτρέπει). Για τον Σ. Χρυσόστομιδη στις τεχνικές ανάλυσης του εφήμερου, συμπεριλαμβάνονται ως αναγκαία συστατικά στοιχεία η σχε-

του πολιτικού ιζήματος που οδήγησε στο σημερινό ανώμαλο καθεστώς ο αυριανός μελετητής αναπότρεπτα θα πρέπει να ανατρέξει στον Σοφιανό Χρυσόστομιδη. Η περίπτωση του είναι από τις λίγες εκείνες που αντιστάθηκαν νηφάλια και αποφασιστικά σε ένα κλίμα αποσιώπησης και συγκάλυψης. Προβάλλει μια «μη συνειδητή ιστορία» που λειτουργεί πέρα από τις διατυπωμένες απόψεις των πρωταγωνιστών της, προδίδοντας τις προθέσεις τους. Η αποκρυπτογράφηση της ποιο μήνυμα στέλνει;

Σε ένα σύνολο λέξεων, εκφράσεων και εννοιών που περιγράφουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του τρόπου άσκησης

τική αποστασιοποίηση από το καθημερινό χάος και η διασύνδεσή του με άλλες χρονικές στιγμές της πολιτικής ιστορίας καθώς και με μονιμότερες πολιτισμικές αναφορές.

Η αρθρογραφία του Σ. Χρυσόστομιδη στη θεματολογική της εξειδίκευση καλύπτει κυρίως το ύφος, τη γλώσσα, τις τεχνικές της πολιτικής εξουσίας. Οι κατ' εξαίρεση επιφυλλίδες που αναφέρονται σε πολιτικές εξελίξεις άλλων χωρών γίνονται με αφορμή τα πρωθυπουργικά ταξίδια, παραπέμπουν δε κατά κανόνα ή συνδέονται με την άντληση «διδασκτικών» συμπερασμάτων για την Ελλάδα του σήμερα. Σ' αυτά, και για να έχουμε πλήρες το ψηφιδωτό, θα πρέπει να αναφέρουμε τα σχετικά άρθρα, πυρήνας των οποίων είναι τα προβλήματα και οι κομματικές διεργασίες της Ανανεωτικής Αριστεράς.

Η επιφυλλιδογραφία αποτελεί ιδιαίτερη μαρτυρία της εποχής της. Για να ξεδιαλύνει τη φύση και το χαρακτήρα

Επάνω: Στα δεξιά ο Σοφιανός Χρυσόστομιδης στην εφημερίδα *Πάροικος* του Καΐρου, περ. 1958. Στο κέντρο ο Βασίλης Κωνσταντινίδης και δεξιά ο Παναγιώτης Κανατάς.

Δεξιά: Εφημερίδα *Χαραυγή* Κύπρου. Στ' αριστερά ο Σοφιανός Χρυσόστομιδης με τη συντακτική ομάδα, περ. 1966.

της εξουσίας και που ομαδοποιημένα και συνεπακολουθούμενα από όλα τα παράγωγα, συνώνυμα και υποκατάστατά τους, συνθέτουν την εξής στήλη:

ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ, ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ, ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ, ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΣΤΕΓΑΝΑ ΨΕΜΑΤΑ (με όλες τις ψευδεπίγραφες και ψευδώνυμες απολήξεις τους), ΕΜΠΑΙΓΜΟΣ, ΝΟΘΕΙΑ, ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ, ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ, ΔΩΡΟΔΟΚΙΕΣ, ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ, ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ, ΑΥΤΟΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΣ, ΑΝΥΠΟΛΗΨΙΑ, ΚΑΧΥΠΩΨΙΑ, ΠΑΡΑΛΥΣΗ, ΜΙΘΡΙΑΔΑΤΙΣΜΟΣ, ΧΛΩΡΟΦΟΡΜΙΣΜΟΣ.

Στη στήλη αυτή σχεδόν αντιστικτικά αντιπαρατίθενται:

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΑΛΗΘΕΙΑ, ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ, ΠΑΡΡΗΣΙΑ, ΕΝΤΙΜΟΤΗΤΑ, ΝΗΦΑΛΙΟΤΗΤΑ, ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ, ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ, ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Επιπλέον για την ακριβολογία, τη σαφήνεια και το χρωματισμό των εννοιών επιστρατεύονται τα σημεία στίξης: αποσιωπητικά, θαυμαστικά, ερωτηματικά και εισαγωγικά όχι σαν χαρακτηριστικά της καλλιτέπειας του συγγραφέα αλλά ως δηλωτικά του μεγέθους και της σοβαρότητας των σημαινόμενων και της ανάλογης απαιτούμενης προσοχής του αναγνώστη. Σε συνάρτηση με την αρνητικά φορτισμένη λεξιλογική ομαδοποίηση αποκαλύπτεται μέσα από

«νομιμοποιείται ο δημοσιογράφος που στον αιώνα της πληροφορικής επανάστασης αποφασίζει να συγκεντρώσει σε βιβλίο πέντε, δέκα ή εκατό άρθρα του;».

Θα διακινδύνευα να απαντήσω: ΟΧΙ, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης ανήκει σε αυτές για τους εξής κυρίως λόγους: Πράγματι, η υπερπληθώρα «προσφοράς» εικόνων, ήχων, λέξεων οδηγεί σε μια πολυδιάσπαση και διάχυση του ατόμου ανεξάρτητα κοινωνικών και ταξικών κατηγοριών. Όταν όμως το γενικευμένο αυτό οικουμενικό φαινόμενο συμπληρωθεί με τις ιδιαιτερότητες μιας εξουσίας που, όπως ανάγλυφα προκύπτει από τις

τις επιφυλλίδες ένας ολόκληρος θίασος: ο Μέγας Πρωταγωνιστής και οι παρατρεχάμενοι κομπάρσοι (πρώην κουντικοί διορισμένοι συνδικαλιστές και προεδρικοί σύμβουλοι, εκδότες μεγαλοαπατεώνες, αστυνομικοί διευθυντές με «έργο», κομματάρχες, «δημοκρατικοί» χαφιέδες, εντιμότατοι πρωθυπουργικοί σύμβουλοι, γραμματείς και φαρισαίοι απολογητές κάθε αυθαιρεσίας και αντισυνταγματικής εκτροπής). Η φρικίαση από την ακατάσχετη μεν, *αποτροπή* δε, Άνοδο στην Εξουσία του Αρτούρο Ούι αναδύεται μέσα από τα κείμενα.

Η οπτική σκοπιά προσέγγισης όλων αυτών είναι δεδομένη και διαυγής: Η Αριστερά που με δημοκρατία και ελευθερία μπορεί να διευρύνει τις υπάρχουσες κατακτήσεις αντί να τις καθυποτάξει. Στο προλογικό του σημείωμα ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης διερωτάται: «Τι ψυχή έχει ή μπορεί να έχει ένα πολιτικό άρθρο σε μια εφημερίδα; και

επιφυλλίδες του, κατέχει ένα ανεξάντλητο απόθεμα ψευδών, όταν ο Τύπος και τα ελεγχόμενα κρατικά μέσα μαζικής επικοινωνίας αναπαράγουν τις κάλπικες και νόθες λέξεις που αποστερημένες από την αποδεκτή ετυμολογία τους κατατείνουν στη ληλασία και διαστροφή αυθεντικών ιδεών, κυρίως αριστερών, όταν ακριβώς όπως στο νόμο του Gresham, το κακό νόμισμα διώχνει το καλό· όταν οι περισσότερες εφημερίδες και τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων διαβάζονται ή ακούγονται όχι για όσα λένε αλλά κυρίως για όσα από τις απόκρυφες σκέψεις και προθέσεις των Φορέων τους προδίδουν· πέρα από κάθε μέτρο λογικής παράλογα μυθεύματα γίνονται πιστευτά γιατί απλώς κολακεύουν σε μαζική κλίμακα το μικροσυμφέρον της στιγμής· όταν, τέλος, η χειρότερη μορφή ψεύδους, η αυτοεξαπάτηση, έχει ενσκήψει και προσλαμβάνει επιδημικές διαστάσεις· τότε η εμμονή στην ανίχνευση, τον εντοπισμό

Επάνω: Ο Σ. Χρυσοστομίδης με τη γυναίκα του Ειρήνη, περ. 1974.

Κάτω: Με τους γιους του Ανταίο και Άλκη, 6 και 4 χρονών αντίστοιχα, το 1958.

και την αποκάλυψη του ψεύδους, της απάτης και του εμπαιγμού, αποτελεί μια πρώτη μεγάλη συνεισφορά της επιφυλλιδογραφίας του Σ. Χρυσοστομίδη. Η συνεισφορά αυτή συνίσταται στην περιοδική ενίσχυση της λογικής λειτουργίας, τη σταθεροποίηση της αίσθησης του πραγματικού, και την εκκαθάριση της περιρρέουσας ατμόσφαιρας από διάφορους μύθους.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την πρώτη αυτή λειτουργία αποσαφήνισης της εσκεμμένα καλλιεργούμενης σύγχυσης, είναι φυσικά η κριτική διαδικασία. Η ανίχνευση της αλήθειας, της αυθεντικότητας, ο εντοπισμός της μισής αλήθειας και του ψεύδους, αποτελεί σύνθετη γνωστική διαδικασία ούτως ή άλλως. Και εδώ ακριβώς βρίσκεται η αξία της κριτικής πολιτικής δημοσιογραφίας: να εντοπίζει και να ξεσκεπάζει τους ψεύτικους θορύβους, τις παρατεταγμένες σιωπές, τις απόκρυφες εικόνες. Αυτήν την κριτική «ανάγνωση» των λόγων και των πεπραγμένων μιας εξουσίας με χθόνια διγλωσσία προσφέρουν τα κείμενα του Σ. Χρυσοστομίδη.

Σε μια χώρα όπου, όπως προκύπτει από την ίδια την φρασεολογία των άρθρων –«η αδιαφάνεια», «τα ψεύδη», «η απάτη», «ο εμπαιγμός», «ο τομπρισμός», «ο φανατισμός», «ο αυριανισμός», «ο νόμος της ζούγκλας», «ο αυτοεξευτελισμός», «η ανυποληψία», «η καχυποψία», «οι νόθοι εικλογικοί νόμοι», «οι αιφνιδισμοί» και «τα συνδικαλιστικά πραξικοπήματα»– όλα συντείνουν με επαγγελματική ψυχρότητα στην ένταση του αυταρχισμού και της αντιδημοκρατικότητας, η σταθερή εμμονή στη στηλίτευση των φαινομένων ενάντια μάλιστα σε ένα γενικευμένο διαβρωτικό κλίμα ανοχής ή και αποδοχής τους, ιδιαίτερα στο χώρο της Αριστεράς, αποτελεί σίγουρα μια σημαντική συμβολή του.

Ιδωμένα συνολικά τα κείμενα του Σ. Χρυσοστομίδη μας οδηγούν στη διαπίστωση μιας βαθιάς καλλιέργειας και ενός ιδιαίτερου γλωσσικού πλούτου που οι ρίζες τους βρίσκονται στον παροικιακό ελληνισμό της Αλεξάνδρειας. Για την ανάλυση της επικαιρότητας δανειζεται συχνά στοιχεία από τους Αρχαίους Τραγικούς, τους Χριστιανούς υμνογράφους για να φθάσει ως τους σύγχρονους Αλεξανδρινούς: Καβάφη και Τσίρκα· ιστορικο-ποιητικές διαφάνειες με άδηλες για το τότε και απρόβλεπτα για το σήμερα συστοιχίες με τα γεγονότα. Το ύφος και η γλώσσα του Σ. Χρυσοστομίδη αποτελεί μια ακόμα δίολου αμελητέα προσφορά του.

Θα ηχούσε πλέον και σήμερα ηθικοπλαστική η επισήμανση της εμμονής του στη σύζευξη ηθικής και πολιτικής;

Με δεδομένο πως κανείς δεν μπορεί να ξεπεράσει κάποια κρίσιμα όρια στην εποχή του, στη χώρα του και στο στενότερο κοινωνικοπολιτικό-κομματικό περιβάλλον στο οποίο κινείται, ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης εξέφρασε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ό,τι είχε να δώσει ο χώρος της Ανανεωτικής Αριστεράς πέρα από μετεμφυλιοπολεμικά πλέγματα και ιδεολογήματα, που λειτούργησαν και λειτουργούν ακόμη και σήμερα ως βασικό εμπόδιο στη χάραξη καθαρής και αποτελεσματικής πολιτικής.

Το μήνυμα του βιβλίου, το μήνυμα της επιφυλλιδογραφίας του ολόκληρης, λιτό, διαυγές, μαχητικό, απευθύνεται στις συνειδήσεις:

ΑΓΡΥΠΝΕΙΤΕ! ΑΝΤΙΣΤΑΘΕΙΤΕ!

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Πέθανε στα 92 του χρόνια μια μεγάλη, καλλιεργημένη και με διεισδυτική ματιά μορφή της λόγιας δημοσιογραφίας, ο αλεξανδρινός Σοφιανός Χρυσοστομίδης. Υπήρξε για μια μεγάλη διάρκεια 40 ετών μόνιμος συνεργάτης στην εφημ. *Η Αυγή* και στην πολιτική επιθεώρηση *Αντί*. Όμως η απουσία του έγινε αισθητή τα τελευταία 3-4 χρόνια που διέκοψε την ενεργή δημοσιογραφική συμμετοχή. Όποτε του ζητήσαμε ως ΣΘ να σχολιάσει κάποια κρίσιμα συμβάντα της πολιτικής ζωής και των διεθνών της σχέσεων, ειδικότερα των ελληνο-τουρκικών, μας χάρισε τα φωτεινά του σχόλια. Σήμερα αναδημοσιεύουμε κείμενο που δημοσιεύτηκε με αφορμή το βιβλίο του (συλλογή άρθρων) με τίτλο *Ελεύθερα και απροκατάληπτα*.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο *Αντί* στις 16 Δεκεμβρίου 1988 και το αναδημοσιεύουμε αυτούσιο.